

УДК 338.27 : 334/024-027 : 658.586 : 631.145

МАКОВОЗ О. С., кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний університет внутрішніх справ МВС України

АРХІТЕКТУРА ТА АРХІТЕКТОНІКА МЕХАНІЗМІВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Маковоз О. С. Архітектура та архітектоніка механізмів економічного захисту інвестиційної діяльності суб'єктів аграрного бізнесу.

Представлено сутність категорій «інвестиції» та «економічний захист». Надано класифікаційні ознаки для систематизації інструментів економічного захисту результатів інвестиційної діяльності суб'єктів агробізнесу. Надано детермінанти формування та функціонування механізмів та інструментарії економічного захисту інтересів інвесторів підприємства. Визначено, що інтегрований механізм економічного захисту результатів інвестиційної діяльності включає п'ять механізмів: економічний, фінансовий, організаційний, цінний та страховий. Надано структурні складові системи економічного захисту результатів інвестиційної діяльності аграрних підприємств та об'єднань.

Ключові слова: інвестиції, економічний захист, механізм економічного захисту результатів інвестиційної, система економічного захисту.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інвестиційна діяльність є основою економічного розвитку аграрних підприємств та об'єднань, а також нарощування їх економічного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності. При цьому саме інвестиції відіграють ключову роль в процесі економічного відтворення. Критичний аналіз наукових позицій дослідників проблемних питань інвестиційної діяльності показав, що інвестиційна діяльність, інвестиції та інвестиційний процес майже не розглядаються через призму економічного відтворення. В той же час, саме інвестиції є основним джерелом збільшення ринкової вартості суб'єктів аграрного бізнесу, оновлення їх матеріально-технічної бази, впровадження технологічних, організаційно-управлінських та комерційно-збутових інновацій, що призводить до підвищення рівнів конкурентоспроможності та фінансово-економічної стійкості підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інвестиційної діяльності підприємств та об'єднань сільськогосподарського та агропромислового виробництва, дотримання економічної безпеки його суб'єктів висвітлена у працях низки вчених. Зокрема, можна зазначити роботи І. Алексєєва, М. Колісника, В. Андрійчука, Н. Вдовенко, М. Дем'яненка, І. Крюкової, М. Маліка, О. Шабінського, О. Шпикуляка [1-7]. Проте, проблемні питання побудови та функціонування механізмів економічного захисту результатів інвестиційної діяльності суб'єктів агробізнесу, інтеграції відповідних систем в менеджмент підприємств та об'єднань потребують подальших наукових досліджень та пошуку шляхів їх вирішення. Вказане обумовлює актуальність дослідження, ідентифікацію його мети, завдань та предметно-об'єктної сфери.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає у побудові архітектури та архітектоніки механізмів економічного

захисту інвестиційної діяльності суб'єктів аграрного бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обґрунтовано, що категорію «інвестиції» доцільно трактувати як вкладення грошових, матеріальних та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою одержання або досягнення більшого прибутку, що забезпечує безперервність процесу розширеного відтворення та стабілізацію економічного розвитку суб'єктів, які є носіями об'єктів інвестування. Інвестиційну діяльність та інвестиційний процес, в свою чергу, слід розглядати в трьох ракурсах: 1) структурному, тобто через призму його компонент та елементів; 2) суб'єктному, тобто з позицій суб'єктів інвестиційної діяльності, які нагромаджують капітал, відмовляються на певному етапі від споживання, розміщують його в проектах розвитку заради отримання економічних ресурсів в майбутньому та забезпечують збільшення, за рахунок вказаного, економічного потенціалу суб'єктів господарських відносин; 3) об'єктному, тобто в контексті інвестиційної привабливості об'єктів інвестування, суб'єктів економічних відносин, які є їх носіями, інноваційних рішень у виробництві, збуті та менеджменті, а також перспектив підвищення на основі впровадження останніх ефективності та конкурентоспроможності.

Дефініцію «економічний захист» варто розуміти в розрізі двох площин об'єктивних економічних та управлінських процесів суб'єктів економічних відносин, в цілому, та суб'єктів агробізнесу, зокрема, а саме в площині дотримання економічної безпеки та в площині ризик-менеджменту підприємства чи об'єднання. Економічний захист є складним поняттям, яке доцільно ідентифікувати як процес досягнення захищеного стану діяльності суб'єкта агробізнесу в площині управління економічною безпекою та як ключову компоненту ризик-менеджменту, що дозволяє елімінувати ризики основної діяльності на основі стабільного підвищення ефективності та застосування компенсаторних заходів. Під станом захищеності суб'єкта аграрного бізнесу необхідно розуміти забезпечення постійної наявності можливості уникнення ризикових подій, ресурсів для компенсації наслідків вказаних подій, яких неможливо уникнути, а також визначеної стратегії та чітко окреслених процедур організаційно-

управлінської та організаційно-правової поведінки підприємства чи об'єднання при захисті своїх економічних інтересів в процесі здійснення основної діяльності та орієнтованих на продуктивні її зміни в усіх сферах та напрямках [8].

Це дозволяє встановити класифікаційні ознаки для систематизації інструментів економічного захисту результатів інвестиційної діяльності суб'єктів агробізнесу, а саме виділення інструментів та їх груп за призначенням, наслідками застосування, діагностичною та аналітичною базою, а також вартісними характеристиками. В якості інструментів та їх груп розглянуто: засоби страхового захисту, удосконалення фінансового менеджменту в частині акумулювання коштів в компенсаційних та стабілізаційних фондів, зрушення в ринковому позиціонуванні підприємства та його продукції, застосування організаційно-правових заходів економічного захисту. При цьому комбінація інструментів, яка залучається при вирішенні тієї чи іншої проблемної ситуації визначається її характером, рівнем розвитку економічного потенціалу підприємства, специфікою інвестиційного проекту та прийнятою стратегією економічного захисту. Останнє дозволило формалізувати механізм інтеграції системи економічного захисту інвестиційної діяльності в менеджмент суб'єктів агробізнесу.

Визначимо особливості захисту інтересів інвестора в забезпеченні сталого розвитку суб'єктів агробізнесу. Значна частка викликів дотриманню захищеного стану економічних інтересів інвестора, навіть у випадку, коли інвестицію розміщує безпосередньо суб'єкт агробізнесу, лежить в сфері правових відносин та організаційно-правових процесів. Втім, результати спостережень за діяльністю аграрних підприємств та їх об'єднань показали, що саме залучення інструментарію економічного захисту, досягнення таких показників фінансово-економічного стану та економічної безпеки суб'єкта агробізнесу, які б забезпечували гарантоване дотримання захищеного стану результатів, які формуються в процесі здійснення інвестиційної діяльності. Вказане обумовлює пріоритетність інструментів управління ефективністю серед зазначених засобів управлінського впливу на дотримання стану захищеності суб'єкта агробізнесу.

Управління ефективністю

функціонування суб'єктів агробізнесу, як основи забезпечення економічного захисту, ефективно здійснюється через залучення інструментарію управління витратами та доходами. При цьому управління доходами доцільно опосередковувати через використання цінового механізму, тобто через збут продукції за найбільшою з можливих цін. Крім того, в короткостроковому періоді в сільськогосподарському виробництві саме ціна є головним джерелом підтримання відповідного рівня ефективності, адже підприємства та об'єднання суттєво обмежені у впливі на обсяги виробництва. Управління витратами аграрних підприємств та об'єднань ефективно реалізується заходами орієнтованими на зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції аграрних підприємств та їх об'єднань. При цьому резерви підвищення конкурентоспроможності та ефективності, які лежать в площині зниження витрат на створення продукції

аграрних підприємств є такими, що достатньо легко мобілізуються, втім, швидко вичерпуються в процесі впровадження прогресивних технологій виробництва. Отже, тільки раціональне поєднання заходів та інструментів, орієнтованих на раціоналізацію витрат та зростання доходів створюють можливість отримувати адекватні завданням стабілізації розвитку економічні результати інвестиційної діяльності. Вказане обумовлює пріоритетність використання інструментів, засобів та заходів створення цінових конкурентних переваг та раціоналізації ринкового позиціонування суб'єктів агробізнесу для досягнення і тривалого підтримання безпечного стану основної діяльності [8].

Зазначений підхід визначає детермінанти формування та функціонування механізмів та інструментарію економічного захисту результатів інвестиційної діяльності аграрних підприємств та об'єднань (рис. 1).

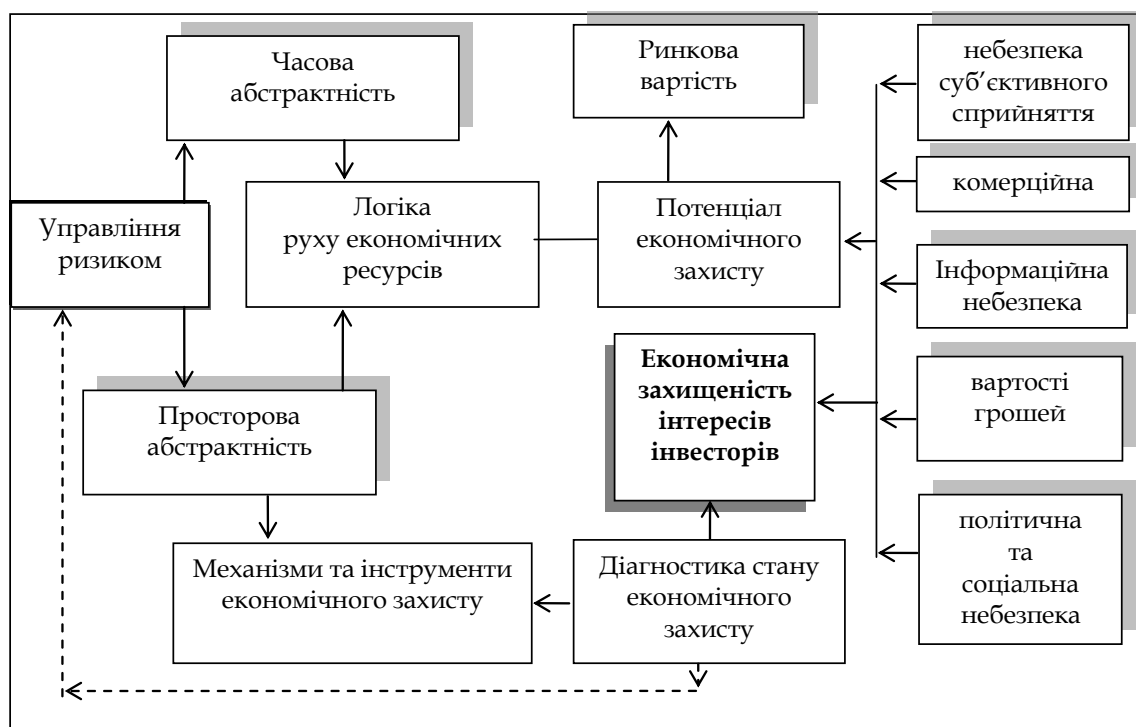

Рис. 1. Детермінанти формування та функціонування механізмів та інструментарію економічного захисту інтересів інвесторів підприємства

Головною метою управління економічним захистом результатів інвестиційної діяльності є забезпечення сталого розвитку та стабільного фінансово-економічного стану підприємства чи об'єднання, яке є носієм об'єкта інвестування, при будь-яких економічних, політичних і соціальних змінах у

зовнішньому середовищі. При цьому переважна кількість джерел та каталізаторів змін, що створюють виклики для економічної безпеки розглянутих суб'єктів, знаходяться у зовнішньому середовищі. Серед внутрішніх загроз слід виділяти: загрози управління (стратегічні і локальні); виробничі загрози; інноваційні загрози:

техніко-технологічні загрози; фінансові загрози: платіжні, інвестиційні, комерційні загрози; природно-екологічні загрози. Сутність процесу економічного захисту результатів інвестиційної діяльності аграрних підприємств необхідно досліджувати через систему критеріїв та індикаторів. При цьому основним критерієм є здатність зберігати або принаймні швидко поновлювати критичний рівень відтворення в умовах кризових ситуацій. Останнє безпосередньо впливає на інвестиційну привабливість підприємства, як реципієнта інвестицій.

Здійснення інвестиційної діяльності, особливо, в частині реальних інвестицій, безпосередньо впливає на реалізацію конкретних проектів, призводить до об'єктивного зростання капіталізації та, відповідно, вартості бізнесу аграрних підприємств та об'єднань. Виконана формалізація процесу формування та зростання ринкової вартості підприємства дозволила створити методологічне підґрунтя для здійснення оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів аграрного бізнесу. При цьому запропонований підхід дозволяє врахувати результатах аналізу галузевої та товарної спеціалізації, розмірів та масштабів виробництва, фінансово-економічної стійкості аграрних підприємств та об'єднань, а також продуктову та ринкову орієнтацію інвестиційних проектів.

Найбільш раціональним підходом для тривалого підтримання захищеного стану результатів інвестування аграрних підприємств та об'єднань є інтеграція організаційно-економічних та організаційно-правових засобів їх економічного захисту. Критерієм раціональності такого поєднання є врахування результатів комплексної діагностики економічної безпеки суб'єктів агробізнесу та їх фінансово-економічної стійкості.

При цьому доцільним є виділення двох основних напрямів такої інтеграції. Перший передбачає реалізацію стратегії правового захисту при високому рівні фінансово-економічної стійкості, тобто у випадку, коли підприємство здатне тривалий час підтримувати фінансування своєї діяльності до отримання економічних результатів в результаті здійснення дій організаційно-правового характеру при захисті своїх інтересів. Другий напрям передбачає варіювання інтересами підприємства при настанні кризових явищ з метою

недопущення зниження доходів та послаблення ринкових позицій тощо. Цей напрям передбачає залучення організаційно-правових інструментів лише при критичному загостренні кризових явищ. Найбільш значимим фактором впливу на вибір одного з вказаних напрямів є рівень розвитку економічного потенціалу підприємства.

Концепція побудови та функціонування механізмів економічного захисту результатів інвестиційної діяльності суб'єктів агробізнесу дозволяє розкрити їх типологію, архітектуру та архітектоніку. Отже, до складу інтегрованого механізму економічного захисту результатів інвестиційної діяльності входить п'ять механізмів, а саме: економічний, фінансовий, організаційний, ціновий та страховий.

Функціонування вказаних механізмів, поряд з послідовністю та інтенсивністю їх залучення та мобілізації функціонального потенціалу засобів та інструментів, дозволяє досягати ефектів синергії. Слід також зазначити, що до складу організаційного механізму слід включати системи залучення організаційно-управлінського та організаційно-правового інструментарію економічного захисту результатів інвестиційної діяльності. Дія складових механізму економічного захисту опосередковується в формуванні відповідних систем управління в менеджменті аграрних підприємств та об'єднань.

Запропонуємо структуру складових системи економічного захисту інвестиційної діяльності аграрних підприємств та об'єднань шляхом виділення страхових, фінансових та інтеграційних інструментів та застосування засобів управління ефективністю, її функціональних компонент та елементів, а саме екологічних, ресурсних, фінансово-кредитних, інтеграційних, моніторингових, інформаційних, виробничих, техніко-технологічних, кадрових, збутових елементів (рис. 2). При цьому слід чітко розрізняти механізми економічного захисту, системи економічного захисту та механізми управління економічним захистом результатів інвестиційної діяльності суб'єктів агробізнесу. Механізм захисту опосередковує свою дію через формування системи економічного захисту, яка, в свою чергу, є функціональним та інструментальним середовищем функціонування механізму

управління.

Висновки з проведеного дослідження. Побудова систем економічного захисту результатів інвестиційної діяльності, як середовища

імплементатії відповідного механізму управління, як показали дослідження, має відбуватися в площині стратегічного управління.

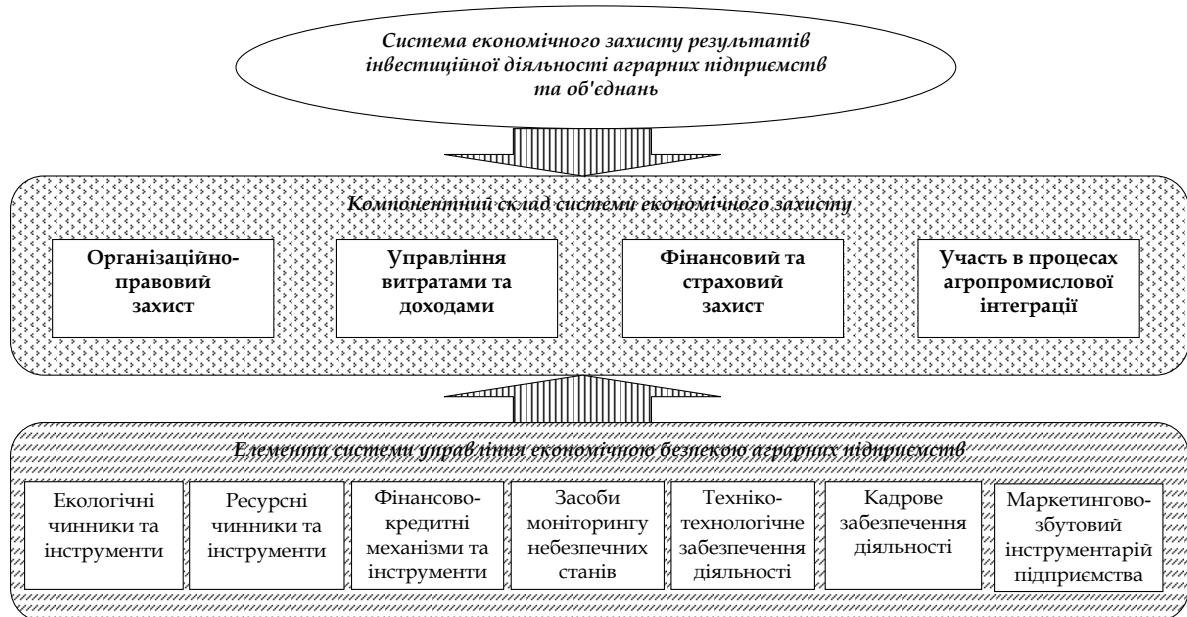

Рис. 2. Структурні складові системи економічного захисту результатів інвестиційної діяльності аграрних підприємств та об'єднань

Вказане обумовлюється тією обставиною, що без генерування та імплементатії відповідного стратегічного портфелю, рівень захищеності підприємства та результатів інвестиційної діяльності залишатиметься низьким. Отже, з урахуванням вище наведених факторів

удосконалення загальної стратегії економічного захисту результатів інвестиційної діяльності аграрних підприємств та об'єднань повинно відповідати результатам ідентифікації стратегічного діапазону дій менеджменту підприємства або об'єднання.

Література.

1. *Алексєєв І. В.* Теоретико-методологічні підходи до економіко-математичного моделювання спільного фінансування антикризових інновацій у виробничо-господарських структурах / *І. В. Алексєєв, М. К. Колісник* // Інновації: проблеми науки та практики Монографія. – Х.: ФОП Александрова К.М.; ВД «ІНЖЕК», 2008. – 232 с. (С. 178-198).
2. *Андрійчук В. Г.* Економіка аграрних підприємств / *В. Г. Андрійчук*. – К.: ІЗМН, 2006. – 512 с.
3. *Вдовенко Л. О.* Розвиток малих підприємств у сільському господарстві / *Л. О. Вдовенко, О. Г. Шпикуляк* // Економіка АПК. – 2005. – № 7. – С. 38-42.
4. *Дем'яненко С. І.* Менеджмент аграрних підприємств : навч. посібник / *С. І. Дем'яненко* – К. : КНЕУ, 2005. – 347 с.
5. *Крюкова І. О.* Формування фінансової безпеки агропромислових підприємств / *І. О. Крюкова* // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 4 (58). – С. 41-45.
6. *Малік М. Й.* Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки / *М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк* // Економіка АПК. – 2006. – № 4. – С. 3-10.
7. *Шабінський О. В.* Організаційно-економічний механізм, мета та задачі управління економічною безпекою аграрного сектора України / *О. В. Шабінський* // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2006. – Вип. 213. – С. 934-942.
8. *Маковоз О. С.* Економічний захист результатів інвестиційної діяльності підприємств та об'єднань аграрної сфери: стратегії, механізми та інструментарій: [монографія] / *О. С. Маковоз*. – Харків: Вид-во «Смугаста типографія», 2018. – 321 с.

References.

1. *Alyeksyeyev I. V., Kolisny`k M. K.* (2008). Teorety`ko-metodologichni pidxody` do ekonomiko-matematy`chnogo modelyuvannya spil`nogo finansuvannya anty`kry`zovy`x innovacij u vy`robny`cho-gospodars`ky`x strukturax. [Theoretical and methodological approaches to the economic-mathematical modeling of joint financing of anti-crisis innovations in industrial-economic structures]. Innovaciyi: problemy` nauky` ta prakty`ky`, X.: FOP Aleksandrova K.M.; VD «INZhEK». 232 p. P. 178-198 [in Ukrainian].
2. *Andrijchuk V. G.* (2006). Ekonomika agrarny`x pidpry`yemstv [The economy of agrarian enterprises]. K.: IZMN. – 512 p. [in Ukrainian].
3. *Vdovenko L. O., Shpy`kulyak O. G.* (2005). Rozvy`tok maly`x pidpry`yemstv u sil`s`komu gospodarstvi [Development of small enterprises in agriculture]. Ekonomika APK, № 7. P. 38-42 [in Ukrainian].
4. *Dem`yanenko S. I.* (2005). Menedzhment agrarny`x pidpry`yemstv [Management of agrarian enterprises]. K.: KNEU. 347 p. [in Ukrainian].
5. *Kryukova I. O.* (2012). Formuvannya finansovoyi bezpeky` agropromy`slovy`x pidpry`yemstv [Development of financial security of agro-industrial enterprises]. Oblik i finansy` APK. № 4 (58). P. 41-45 [in Ukrainian].
6. *Malik M. J., Shpy`kulyak O. G.* (2006). Rozvy`tok pidpry`yemny`chtva v agrarnomu sektori ekonomiky` [Development of entrepreneurship in the agrarian sector of the economy]. Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex. № 4. P. 3-10 [in Ukrainian].
7. *Shabins`ky`j O. V.* (2006). Organizacijno-ekonomichny`j mexanizm, meta ta zadachi upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu agrarnogo sektora Ukrayiny` [Organizational and economic mechanism, purpose and tasks of management of economic safety of agrarian sector of Ukraine]. Ekonomika: problemy` teorii ta prakty`ky`: zb. nauk. prac`, Dnipropetrovs`k: DNU. № 213. P. 934-942 [in Ukrainian].
8. *Makovoz O. S.* (2018). Ekonomichny`j zaxy`st rezul`tativ investy`cijnoyi diyal`nosti pidpry`yemstv ta ob`yednan` agrarnoyi sfery`: strategiyi, mexanizmy` ta instrumentarij: monografiya. [Economic protection of the results of investment activity of enterprises and associations of the agrarian sector: strategies, mechanisms and tools: monograph]. Xarkiv: Vy`d-vo «Smugasta ty`pografiya». 321 p. [in Ukrainian].

Аннотация.

Маковоз А. С. Архитектура и архитектоника механизмов экономической защиты инвестиционной деятельности субъектов аграрного бизнеса.

Представлены сущность категорий «инвестиции» и «экономическая защита». Предоставлены классификационные признаки для систематизации инструментов экономической защиты результатов инвестиционной деятельности субъектов агробизнеса. Предоставлены детерминанты формирования и функционирования механизмов и инструментарий экономической защиты интересов инвесторов предприятия. Определено, что интегрированный механизм экономической защиты результатов инвестиционной деятельности включает пять механизмов: экономический, финансовый, организационный, ценовой и страховой. Предоставлены структурные составляющие системы экономической защиты результатов инвестиционной деятельности аграрных предприятий и объединений.

Ключевые слова: инвестиции, экономическая защита, механизм экономической защиты результатов инвестиционной, система экономической защиты.

Abstract.

Makovoz O. S. Architecture and architectonics of economic protection mechanisms of investment of agrarian business subjects activity.

The essence of the categories "investment" and "economic protection" are presented. Classification features are provided for systematization of economic protection instruments for the results of investment activity of agribusiness entities. The determinants of the formation and functioning of mechanisms and tools for the economic protection of the interests of the investors of the enterprise are provided. It is determined that the integrated mechanism of economic protection of the results of investment activity includes five mechanisms: economic, financial, organizational, price and insurance. Structural components of the system of economic protection of the results of investment activity of agrarian enterprises and associations are provided.

Key words: investments, economic protection, mechanism of economic protection of investment results, system of economic protection.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2018 р.

Бібліографічний опис статті:

Маковоз О. С. Архитектура та архітектоніка механізмів економічного захисту інвестиційної діяльності суб'єктів аграрного бізнесу / О. С. Маковоз // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2018. – № 2. – С. 81-86.

Makovoz O. S. (2018) Architecture and architectonics of economic protection mechanisms of investment of agrarian business subjects activity. Actual problems of innovative economy, No 2, pp. 81-86.

